

*Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 58.082.027
для присудження ступеня доктора філософії
в Західноукраїнському національному університеті*

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора
КРУПКИ ЯРОСЛАВА ДМИТРОВИЧА

на дисертаційну роботу **Адамської Ірини Євгенівни**
**«Облік і аналіз в процесі формування креації вартості підприємства (на
прикладі підприємств у будівельній галузі в Україні)»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління
та адміністрування» за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування

Актуальність теми дисертаційної роботи. Будівництво в Україні вважається провідною галуззю економіки. Значні обсяги фінансових ресурсів, що використовуються підприємствами галузі для здійснення будівельної діяльності та фінансування виконуваних робіт, потребують подальшого вдосконалення оцінки вартості майнових комплексів суб'єктів господарювання. В процесі такої оцінки необхідно відобразити в системі обліку і звітності не тільки фактичні витрати на придбання (створення) активів, але й набутий інтелектуальний, людський капітал, престиж фірми, взаємовідносини з інвесторами та іншими учасниками будівельного процесу. В ринкових умовах вартісна оцінка має враховувати усі потенційні можливості господарюючого суб'єкта. Проведення такої інтегрованої оцінки вартості підприємства у будівництві є достатньо складним та довготривалим процесом, що вимагає глибокої і достовірної фінансової та значних обсягів нефінансової інформації.

Тому застосування передових, креаційних методів в оцінюванні вартості підприємств, уведення в систему бухгалтерського обліку, фінансової та іншої звітності нових показників, врахування при проведенні аналізу та управлінні вартістю нових індикаторів матеріального та нематеріального характеру на даний час має надзвичайно важливе значення. Особливо важливим застосування креаційних методів вартісної оцінки будівельних підприємств буде у майбутньому при відбудові розрушених російською агресією об'єктів житлового фонду та цивільної інфраструктури після завершення війни.

Саме розгляду зазначених питань присвячена дисертаційна робота Адамської І.Є., що й визначає її актуальність та практичну значимість.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Подана до захисту дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету за темою госпдоговірної науково-дослідної роботи «Оцінка вартості приватного підприємства «Інвест Родина»: обліково-аналітичний аспект» (державний реєстраційний номер 0118U002270), де автором надані пропозиції щодо удосконалення методики й організації обліку та аналізу в процесі формування вартості підприємства. Здобувачка за даним напрямом дослідження приймає участь у науково-дослідних роботах, що виконуються в межах основного робочого часу професорсько-викладацького складу кафедри фінансового контролю та аудиту ЗУНУ: «Стандартизація бухгалтерського обліку і звітності в умовах імплементації європейського законодавства» (державний реєстраційний номер 0117U003468) і «Управління та адміністрування: локальні та глобальні проблеми розвитку обліку, аудиту та економічної експертизи» (державний реєстраційний номер 0120U103794).

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації, висновків і рекомендацій. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень, методичних основ і практичних рекомендацій для удосконалення процесу креації вартості підприємства. Для досягнення визначеної мети у

роботі поставлені такі основні завдання: розкрити зміст поняття «креація вартості» з урахуванням запитів системи управління у будівельних підприємствах; оцінити вплив принципів обліку на процес творення вартості підприємства та сформуванню структурну модель обліку креаційного процесу; розглянути механізм креації вартості та визначити його інструменти з метою формування ефективної системи облікового спостереження шляхом документального відображення та реєстрації на рахунках; уніфікувати вітчизняну методику оцінювання як визначення результативності діяльності підприємства відповідно до видів вартості за національними та міжнародними стандартами оцінювання; оцінити ефективність креації за змішаною методикою з метою відсікання зайвої інформації в креаційних процесах і контролю за використанням чистих активів підприємства; дослідити можливість практичного використання для креації вартості підприємств житлового будівництва витратного, порівняльного, дохідного чи змішаного методів; узагальнити діючі методичні підходи для проведення комплексного аналізу фінансового стану будівельних підприємств та розробити пропозиції щодо використання його результатів для вибору оптимальної методики оцінювання вартості підприємства.

Ознайомлення з текстом дисертаційної роботи, основними публікаціями дає підстави стверджувати, що мети дослідження досягнуто, а поставлені завдання загалом розв'язані.

Здобувачка Адамська І.Є. продемонструвала уміння використовувати загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження, зокрема інтеграції та деталізації, аналізу й синтезу, діалектичного та системного підходів, загальнонаукових методів пізнання економічних явищ та процесів, групування, порівняння, узагальнення та моделювання.

Достовірність і наукове обґрунтування результатів дослідження підтверджується опрацюванням та узагальненням значної кількості законодавчих і нормативних документів, монографічної літератури, наукових

статей у вітчизняних та зарубіжних виданнях з питань економічної теорії, бухгалтерського обліку та економічного аналізу, статистичних та практичних даних обліку і звітності досліджуваних підприємств, іншої довідкової інформації та Інтернет-ресурсів. Робота належним чином апробована на всеукраїнських і міжнародних конференціях, в опублікованих наукових працях у вітчизняних та зарубіжних виданнях.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх використанням підприємствами будівельної галузі, у навчальному процесі при підготовці фахівців з обліку, аналізу та контролю, що засвідчується відповідними довідками.

Наукова новизна та особистий внесок дисертанта в отриманих результатах. До найбільш важливих наукових результатів, розроблених здобувачкою особисто у сфері формування, обліку та аналізу формування вартості будівельних підприємств, слід віднести:

1. Теоретичне обґрунтування креаційного процесу, його мети та запропоноване авторкою використання квантифікації як важливого інструменту креації для кількісного вимірювання якісних ознак фактів господарської діяльності, облікову інтерпретацію та запропоновані заходи з посилення контролю за ефективністю креаційного процесу [стор. 23-25];

2. Дослідження впливу принципів бухгалтерського обліку на процес креації вартості підприємства з трактуванням цих принципів стосовно креації вартості з врахуванням найбільш важливих особливостей їх застосування у будівельній галузі [стор. 49-52];

3. Запропоновану облікову модель вартості підприємства, яка включає такі блоки: принципи обліку, методикау відображення чистих активів, пасивів, власного капіталу, гудвілу, методикау формування резервної системи, методикау врахування обмежень, специфічні фактори впливу креації вартості підприємств житлового будівництва, використання облікової інформації для прийняття

управлінських рішень, що всеохоплююче інтерпретує облікові процеси стосовно визначення вартості підприємства [стор. 54-59];

4. Характеристику облікових механізмів процесу креації вартості з визначенням часткових та агрегованих показників, алгоритмізацією та встановленням сфери застосування методів умовної реалізації активів і задоволення зобов'язань, механізму облікової капіталізації, ліквідаційного методу [стор. 63-65];

5. Методику оцінки вартості підприємства за допомогою облікових коригувань з розробкою відомості коригування активів та пасивів будівельного підприємства [стор. 66-76];

6. Запропоновані методики оцінки матеріальних і нематеріальних активів з використанням витратного, порівняльного та доходного методів, з розробленням алгоритму розрахунку ринкової вартості окремих видів активів, застосуванням методики порівняння аналогів при креації вартості обладнання, транспортних засобів та інвентарю, аналізом циклічності процесу креації вартості нематеріальних активів, застосуванням змішаної моделі креації вартості [стор. 80-100];

7. Проведений аналіз вартісноутворюючих процесів у будівельних підприємствах на основі моделі економічної доданої вартості, показників фінансового стану з розрахунком узагальнюючого коефіцієнта креації вартості, оцінкою ефективності процесу креації кількох досліджуваних підприємств будівельної галузі [стор. 125-154].

Значення результатів дисертації для теорії і практики. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання розроблених автором теоретичних положень і методичних підходів щодо вдосконалення обліку та аналізу процесів креації вартості підприємства. Запровадження у практику розробок і рекомендацій автора сприятиме встановленню більш реальної оцінки вартості підприємств будівельного комплексу, їх інвестиційної привабливості.

Результати дослідження знайшли практичне застосування у діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Проф Буд», Товариства з обмеженою відповідальністю «Домобудівник», Приватного підприємства «Інвест Родина», Товариства з обмеженою відповідальністю «Куличівка», що підтверджено відповідними довідками. Теоретичні положення та науково-практичні рекомендації автора використовувалися під час проведення лекційних та практичних занять з курсів «Бізнес-аналіз. Практикум», «Економічний аналіз», «Експрес діагностика бізнесу та прийняття рішень» у Західноукраїнському національному університеті. Основні положення дисертаційної роботи представлені у доповідях на шести міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Повнота опублікованих основних положень дисертації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 14 наукових працях (одна з яких у співавторстві), в т.ч. у колективній монографії (особисто автору належить 0,25 друк. арк.); шести статтях (обсягом 2,76 друк. арк.) у наукових фахових виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз даних; семи публікаціях апробаційного характеру (обсягом 1,05 друк. арк.). Загальний обсяг опублікованих праць становить 4,38 друк. арк., з них особисто автору належить 4,06 друк. арк.

Оцінка структури дисертації, мови і стилю викладення, відповідності паспорту спеціальності. Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеним меті і завданням дослідження, розкриває тему роботи та свідчить про її цілісність і завершеність. Дисертація написана діловою українською мовою, матеріал викладено з використанням наукової фахової термінології. Текст роботи за результатами перевірки на наявність тестових запозичень не містить запозичень без належного посилання на джерело та відповідає принципам академічної доброчесності. За напрямом і змістом дослідження дисертація відповідає паспорту спеціальності.

Зауваження до змісту дисертації. Загалом, позитивно оцінюючи

подану до захисту дисертацію Адамської І.Є., необхідно вказати на окремі нерозв'язані питання, спірні положення, що потребують уточнення та додаткової аргументації, зокрема:

1. Недостатньо повно у дисертації розкривається зміст і значення ключового терміну «креація вартості», а також генезис його розвитку, застосування в економічній термінології, через що виникають певні протиріччя. Наприклад, у назві роботи, її змісті і тексті часто повторюються словосполучення «формування креації», «функціонування креації вартості», тоді як термін «креація» (латин. creatio) перекладається як ...створення, ... творення, а, отже, й ...формування.

2. У тексті допускаються деякі відступи від трактування загальновідомих підходів до визначення вартості (витратного, порівняльного, доходного). Вони часто міняються місцями, замінюються іншими термінами – майновий, ринковий, справедливий, бухгалтерський, що веде до певних розбіжностей з нині діючими Національними стандартами оцінки.

3. При розкритті принципів бухгалтерського обліку та їх впливу на креаційні процеси щодо формування вартості підприємства (табл. 2.1 на стор. 50-51), а також в узагальненій обліковій моделі креації вартості (рис. 2.1 на стор. 55) слід було врахувати зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 5 жовтня 2017 року, за якими внесені уточнення у структуру і зміст основоположних принципів ведення обліку і складання фінансової звітності.

4. Потребує практичної апробації теоретичне обґрунтування у п. 2.1, запропонованої методики та механізму облікового процесу (табл. 2.2 на стор. 63-64). Те ж стосується й методик оцінки матеріальних і нематеріальних активів за дохідним, порівняльним і витратним методами, поданих у п. 2.3 дисертації, які варто було адаптувати на практиці, провести відповідні розрахунки, надати висновки.

5. У пункті 3.2 «Аналітичне забезпечення використання концепції

управління вартістю будівельного підприємства» при характеристиці системи показників аналізу фінансового стану підприємства (прибутковості і рентабельності, ліквідності та платоспроможності, оборотності активів і фондівіддачі, структури капіталу і ділової активності) доцільно було глибше пов'язати їх з оцінкою вартості підприємства, з інформаційним забезпеченням управління вартістю на прикладі трьох будівельних фірм, вихідні дані про які подані у таблицях 3.2, 3.3, 3.4 та інших.

6. При розгляді у п. 3.2 концепції управління вартістю будівельного підприємства та її подальшого розвитку варто було зупинитися на особливих умовах вартісної оцінки суб'єктів, зумовлених останніми глобальними викликами світового масштабу: всесвітньою пандемією COVID 19 та війною, яку розв'язала Росія проти України, оскільки на будівельну галузь покладаються особливі завдання щодо відбудови розрушеної війною інфраструктури та житлового фонду.

Однак, зазначені зауваження не знижують загальної наукової та практичної цінності дослідження, проте можуть бути предметом для обговорення під час захисту дисертації.

Загальний висновок. Подана дисертаційна робота характеризується науковою новизною, має практичну цінність і в цілому відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року, Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 року, освітньо-науковій програмі університету.

Враховуючи актуальність проблеми та результати проведеного дослідження, вважаємо, що дисертація Адамської І.Є. «Облік і аналіз в процесі формування креації вартості підприємства (на прикладі підприємств у будівельній галузі в Україні)», є завершеною, самостійною кваліфікаційною

науковою роботою, що виконана на належному науково-теоретичному і практичному рівні, і тому рекомендуємо її до представлення у разову спеціалізовану вчену раду ДФ 58.082.027 для захисту в Західноукраїнському національному університеті для присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 071 – Облік і оподаткування.

Рецензент,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри обліку і оподаткування

Західноукраїнського національного університету

Ярослав КРУПКА

